

17. Československo

Území bývalého Československa bylo více jak 2000 let dějiště etnických, politických, hospodářských, církevních, národnostních a sociálních střetů. Existují důkazy o keltském osídlení, první známky státotvorného uspořádání spadají do doby osídlování germánskými kmeny (Markomani, Kvádové). Po rozpadu Velkomoravské říše (9. století), následoval nový státní útvar založený Přemyslovci (do r. 1306), kteří přivedli zemi ve středověku k hospodářské rozkvětu. Během 13. století bylo založeno mnoho měst a osad, přicházeli obchodníci a řemeslníci z německých zemí a spoluvytvářeli různorodou společnost patriotů nových měst.

Upálení reformátora Jana Husa (6.7.1415) dalo podnět k vzniku husitského hnutí, které se obrátilo proti církevní hierarchii podporované králem, jako i proti německé šlechtě (1. pražská defenestrace). Husitské války skončily po rozhodujícím vítězství krále Zikmunda nad šiky reformních.

Po korunování Ferdinanda I., bratra císaře Karla V. začala téměř 400letá vláda Habsburků v Čechách. Spolu s katolickou šlechtou byly potlačovány všechny reformační změny, což vedlo k odporu převážně protestanského obyvatelstva v Čechách a vyústilo v 2. pražskou defenestraci (1618), která v podstatě rozpoutala 30letou válku v Evropě. Po tomto období měli Habsburkové Českou zemi ještě pevněji v rukou. Německá šlechta, a katolická církev ovládla veškeré dění ve státě. Češství sláblo, čeština ve městech byla vytlačována, národní obrození Čechů počalo se začátkem 19. století především zásluhou mladých jazykospytců a historiků. Po pražském povstání 1848, které mělo vedle národnostních i sociální důvody, byly habsburským režimem udušeny všechny pokusy o českou autonomii. R. 1851 vydal císař Franz Jozef I. nařízení o zavedení nepřímého volebního práva, které zámožné zvýhodnilo. Když se po 1. svět. válce rozpadla Rakousko-Uherská monarchie dohodli se západoslovanské národy Češi a Slováci na společném státě, 28. října 1918 byla vyhlášena Československá republika, prezidentem se stal vůdce malé „Pokrokové strany“ (Strana pokroku?) T.G. Masaryk, který mezi soc. demokraty a marxisty zaujímal umírněnou pozici. Spolu s E. Benešem a slovákem M.E. Štefánikem připravovali vznik autonomního státu za podpory západních spojenců. Z asi 15 milionů obyvatel nového státu bylo téměř 10 mil. Čechů a Slováků (posledně jmenovaní s jistou nadějí na vlastní autonomii vůči Praze), ostatní národnosti jako Maďaři, Ukrajinci a Poláci, a především 3 mil. Němců. Tito sudetští Němci sídlili převážně v okrajových částech České kotliny a přestože byli početnou menšinou, nebyl jim udělen autonomní ani jiný rovnoprávný statut. Po mnichovské dohodě (1938), uzavřené mezi Německem, Itálií, V. Británií a Francií muselo Československo převážně Němci obývané území na severu a západě postoupit Německu, jižní díl Slovenska připadl Maďarům a území sousedící s Polskem Polákům. Nástupce Masaryka (do r. 1935), E. Beneš odstoupil v říjnu 1938, a r. 1939 vyhlásil vůdce *Slovenské národní strany* J. Tiso, podporovaný německou Říšskou vládou, nezávislý Slovenský stát. Maďarsko anektovalo karpatsko-ukrajinský prostor a zbylé území Čech a Moravy bylo obsazeno německou armádou a prohlášeno za německý Protektorát. Tím byla porušena mnichovská dohoda aniž by

signatářské státy účinně intervenovaly. Velký počet inteligence a politiků odešlo do exilu nebo do odboje, exilová vláda E. Beneše byla Anglií a Francií uznána, pod tlakem teroru okupační moci se sformoval odboj, který byl krutě pronásledován (vyhlazení Lidic po atentátu na zastupujícího říšského protektora R. Heydricha, 1942). Roku 1944 vstoupila sovětská vojska do Československa. Po 2. svět. válce byly hranice Československa obnoveny s výjimkou Zakarpatské Ukrajiny, která se stala součástí Sovětského svazu. Následovala pozemková reforma, velkopřůmysl a banky byly zestátněny. Se souhlasem USA, V. Británie a Sov. svazu byli Němci pokud se nejednalo o aktivní antifašisty, vyhnáni (asi 2,75 mil. vyhnaných a utečenců). Po vypuknutí >Pražského jara< 1968 byl přijat federální systém, který měl zaručit Čechům i Slovákům stejná práva, za vedení prezidenta L. Svobody a A. Dubčeka došlo k liberalizujícím opatřením a uvolnění občanských svobod. Z obav ze zhroucení socialistického systému i v ostatních komunistických státech vstoupila vojska varšavského paktu 21. srpna 1968 do Československa, což mělo za následek postupné potlačení demokratizujícího procesu. V r. 1969 se stalo Československo federativní socialistickou republikou, na území Československa vznikly dva rovnoprávné státy; Česká socialistická republika a Slovenská socialistická republika. Oba státy požívaly omezenou samosprávu a oficiální název zněl; Československá socialistická republika. V sedmdesátých letech vzniklo přes neustálé šikanování >hnutí na obranu lidských práv< a jejich manifest >Charta 77< . Po desetiletích vnitro i mezinárodně politického ustrnutí a tragicky „relativní spokojenosti“ vypukly převratné události v Polsku a Maďarsku, a zatím žádné v ČSSR, která se spolu s NDR vytrvale bránila reformám ve stylu Gorbačova nebo změnám jako v Polsku a Maďarsku. Masový útěk převážně mladých lidí z NDR přes západoněmeckou ambasádu v Praze, přinesl po obtížných jednáních první řešení, také za přispění pražské vlády, které vyústilo v otevření hranic proudu utečenců. Demonstrace ve velkých městech NDR v listopadu 1989, které vedly k prvním personálním změnám v SED, příslibu svobodných voleb a vzdání se monopolu vedení státu, povzbudily opozici v ČSFR k masovým demonstracím, proti kterým byla policie nakonec bezmocná. Bylo založeno >Občanské fórum<, které zorganizovalo 27. listopadu 1989 generální stávkou, KSČ se musela nejvíce kompromitovaných partajníků zbavit a 10. prosince akceptovat vládu ve které byla poprvé po 40ti letech v menšině. Novým prezidentem se stal spisovatel a reformátor Václav Havel.

